

ISSN 2076-1554

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ВГО Українська академія наук

Видавництво «Гілея»

Гілея

Науковий вісник

Випуск 141 (№ 2)
Ч. 2. Філософські науки

Київ – 2019

Збірник засновано 2004 року. Вихід з друку – щомісячно

Фахове видання

**з філософських, політичних наук затверджено наказом Міністерства освіти і науки України
№ 747 від 13 липня 2015 р.**

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу
масової інформації: серія КВ № 22632-12532ПР від 24 квітня 2017 року

Друкується за рішенням:
Вченої ради Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
(протокол № 5 від 31 січня 2019 р.)

Збірник входить до міжнародних баз

Google Scholar; Index Copernicus (Польща); EBSCO Publishing, Inc. (USA); SIS (Scientific Indexing Services) (USA); InfoBase Index (Індія).

Шеф – редактор:

Андрющенко В. П., д–р філос. наук, проф., член – кор. НАН України, аcad. НАПН України (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Головний редактор:

Вашкевич В. М., д–р філос. наук, проф. (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Співредактори:

Кивлюк О. П., д–р філос. наук, проф. (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Муляр В. І., д–р філос. наук, проф. (Україна, Житомир)

Редакційна рада:

Андрющенко В. П., д–р філос. наук, проф., член – кор. НАН України, аcad. НАПН України (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Вашкевич В. М., д–р філос. наук, проф. (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Зеленков А. І., д–р філос. наук, проф. (Білорусь, Мінськ)

Колесник В. Ф., д–р іст. наук, проф., член-кор. НАН України (Україна, Київ)

Мирзаханян Р., д–р іст. наук, проф. (Арmenія, Єреван)

Михальченко М. І., д–р філос. наук, проф., член – кор. НАН України (Україна, Київ)

Рафальський О. О., д–р іст. наук, проф. (Україна, Київ)

Савельєв В. Л., д–р іст. наук, проф. (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Солдатенко В. Ф., д–р іст. наук, проф., член-кор. НАН України (Україна, Київ)

Степанко М. Т., д–р філос. наук, проф. (Україна, Київ)

Редакційна колегія з філософських наук:

Абасов А. С., д–р філос. наук, проф. (Азербайджан, Баку)

Базалук О. О., д–р філос. наук, проф. (Україна, Київ)

Бех В. П., д–р філос. наук, проф. (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Воронкова В. Г., д–р філос. наук, проф. (Україна, Запоріжжя)

Герасимова Е. М., д–р філос. наук, проф. (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Гарбар Г. А., д–р філос. наук, проф. (Україна, Миколаїв)

Дзвінчук Д. І., д–р філос. наук, проф. (Україна, Івано-Франківськ)

Жадько В. О., д–р філос. наук, проф. (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Жижко Т. А., д–р філос. наук, проф. (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Куцепал С. В., д–р філос. наук, проф. (Україна, Полтава)

Миколайчак А., д–р хабілітований, проф. (Польща, Познань)

Опішко О. Ф., д–р техн. наук, проф. (Україна, Київ)

Свириденко Д. Б., д–р філос. наук, доц. (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Терепіцький С. О., д–р філос. наук, доц. (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Тецлав С., д–р філос. наук, проф. (Польща, Бидгощ)

Халамендік В. Б., д–р філос. наук, проф. (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Яніанов С. М., д–р пед. наук, проф. (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Гілея: науковий вісник. – К. : «Видавництво «Гілея», 2019. – Вип. 141 (2). Ч. 2. Філософські науки. – 172 с.

Концепція збірника базується на багатоплановому науковому висвітленні проблем сучасної науки в умах полікультурного глобалізаційного суспільства. Основні рубрики охоплюють галузі історичних, філософських та політичних наук. Розрахований на фахівців гуманітарних та соціально-політичних наук.

© Редакційна колегія, 2019

© Автори статей, 2019

© Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, 2019

© ВГО Українська академія наук, 2019

ISSN 2076-1554

NATIONAL PEDAGOGICAL PEDAGOGICAL UNIVERSITY
DRAGOMANOV UNIVERSITY

Academy of Sciences of Ukraine

Publishing House Hileya

Hileya
SCIENTIFIC BULLETIN

Volume 141 (No. 2)
Part 2. Philosophical sciences

Kyiv – 2019

The collection is founded in 2004. Printed on a monthly basis

**Scientific professional publication
on philosophy and politics order of the Ministry of Education and Science
No. 747 dated July 13, 2015**

Certificate of printed mass media's state registration (re-registration): Series KB № 22632-12532НР from April 17th, 2017

*Printed by decision
of National Pedagogical Dragomanov University (protocol № 5 from January, 31 in, 2019)*

The collection is a member of international database

Google Scholar; Index Copernicus (Poland); EBSCO Publishing, Inc. (USA), SIS (Scientific Indexing Services) (USA); InfoBase Index (India).

Honored Chief Editor:

Andrushchenko V. P., Doctor of Philosophical Sciences, Professor, Corresponding Member of NASU, Acad. of NAPS Ukraine (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)

Chief Editor:

Vashkevych V. M., Doctor of Philosophical Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)

Co-editor:

Kyliuk O. P., Doctor of Philosophical Sciences, Senior Scientist, (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)

Muliar V. I., Doctor of Philosophical Sciences, Professor, (Ukraine, Zhytomyr)

Editorial board:

Andrushchenko V. P., Doctor of Philosophical Sciences, Professor, Corresponding Member of NASU, Acad. of NAPS Ukraine (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)

Vashkevych V. M., Doctor of Philosophical Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)

Zelenkov A. I., Doctor of Philosophical Sciences, Professor, (Belarus, Minsk)

Kolesnyk V. F., Doctor of Historical Sciences, Professor, Corresponding Member of NASU, (Ukraine, Kyiv)

Myrzakhanian R., Doctor of Historical Sciences, (Armenia, Yerevan)

Mykhachenko M. I., Doctor of Philosophical Sciences, Professor, Corresponding Member of NASU, (Ukraine, Kyiv)

Rafalskii O. O., Doctor of Historical Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv)

Saveliev V. L., Doctor of Historical Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)

Soldatenko V. F., Doctor of Historical Sciences, Professor, Corresponding Member of NASU, (Ukraine, Kyiv)

Stepyko M. T., Doctor of Philosophical Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv)

Editorial board Philosophical Sciences:

Abasov A. S., Doctor of Philosophical Sciences, Professor, (Azerbaijan, Baku)

Bazaluk O. O., Doctor of Philosophical Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv)

Beh B. P., Doctor of Philosophical Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)

Voronkova V. G., Doctor of Philosophical Sciences, Professor (Ukraine, Zaporizhzhia)

Gerasymova E. M., Doctor of Philosophical Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)

Garbar G. A., Doctor of Philosophical Sciences, Professor (Ukraine, Mykolaiiv)

Zhadko V. O., Doctor of Philosophical Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)

Zhyzhko T. A., Doctor of Philosophical Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)

Kutsepal S. V., Doctor of Philosophical Sciences, Professor (Ukraine, Poltava)

Mykolaichak A., Doctor of Philosophical Sciences, Professor (Poland, Poznan)

Onipko O. F., Doctor of Technical Sciences, Professor, (Ukraine, Kyiv)

Svyrydenko D. B., Doctor of Philosophical Sciences, Associate Professor, (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)

Terepyshchiy S. O., Doctor of Philosophical Sciences, Associate Professor, (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)

Tetslav S., Doctor of Philosophical Sciences, Professor (Poland, Bydgoszcz)

Yashanov S. M., Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Ukraine, Kyiv, National Pedagogical Dragomanov University)

Hileya: Scientific Bulletin. – Kyiv : «Publishing house «Hileya», 2019. – Volume 141 (2). Part 2. Philosophical Sciences. – 172 p.

The collections' concept is based on a multifaceted scientific coverage of the problems of formation of informational civilization. The main headings cover areas of historical, philosophical and political sciences. It is designed for specialists in the humanities and socio-political sciences.

©Editorial board, 2019

©Authors of articles, 2019

©National Pedagogical Dragomanov University, 2019

© Academy of Sciences of Ukraine, 2019

УДК 7:780.6:903(477)

**МУЗИЧНА ТЕМАТИКА ТА МУЗИЧНИЙ
ІНСТРУМЕНТАРІЙ В ІСТОРИКО-
КУЛЬТУРОЛОГІЧНИХ ПАМ'ЯТКАХ УКРАЇНИ**

**MUSICAL TOPIC AND MUSICAL INSTRUMENTS
WITHIN HISTORICAL AND CULTUROLOGICAL
REMINDERS OF UKRAINE**

Кузьменко Г. В.,

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри образотворчого мистецтва, Київський
університет ім. Бориса Грінченка (Київ, Україна),
e-mail: h.kuzmenko@kubg.edu.ua,
ORCID ID: 0000-0002-0613-3934

Kuzmenko H. V.

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate
Professor, Department of Fine Arts, Boris Grinchenko
University of Kyiv (Kyiv, Ukraine),
e-mail: h.kuzmenko@kubg.edu.ua,
ORCID ID: 0000-0002-0613-3934*

В історико-культурологічному аспекті розглядаються музичні образи та музичний інструментарій українського народу стародавніх часів, подається детальний художній аналіз пам'яток монументального живопису і творів декоративно-прикладного мистецтва України, присвячених музичній тематиці.

Ключові слова: музичні інструменти, монументальний живопис, фресковий розпис.

The article examines within an historical and culturological aspect musical figures and musical instruments of Ukrainian nation from ancient times, and also presents a detailed artistic analysis of reminders of monumental paintings and works of decorative and applied arts of Ukraine, dedicated to the musical topic.

Keywords: musical instruments, monumental painting, mural painting.

Постановка проблеми. Музичні образи та музичний інструментарій, відображені у творах візуального мистецтва не залишились поза увагою вчених, в першу чергу істориків, культурологів, мистецтвознавців. Проте, як свідчить аналіз наукових публікацій, питання цілісного й систематизованого дослідження, присвяченого вивченню музичної тематики, відтвореної в історико-культурологічних пам'ятках образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва України сьогодні, по суті, залишається нерозв'язаним, хоча внутрішня спорідненість музики й візуального мистецтва є основною тенденцією розвитку художньої культури сьогодення. Виняток становлять стислі результати історичного та культурологічного характеру, а також окремі матеріали у галузі мистецької педагогіки, переважно присвячені дослідженю проблеми використання взаємозв'язків музики та образотворчого мистецтва у навчально-виховному процесі загальноосвітніх навчальних закладів.

Аналіз досліджень. Історію виникнення й трансформації музичних інструментів українського народу відображене в численних дослідженнях композиторів та музичних етнографів (Ф. Колесса, Л. Кушлик, М. Лисенко, І. Машевський, М. Хай, В. Шостак, Б. Яремко та ін.). Так, у монографії вітчизняного етноінструментознавця Г. Хоткевича здійснено спробу науково систематизувати

й класифікувати традиційні народні музичні інструменти українського народу, але дослідник не ставив за мету розкрити питання особливостей візуалізації музичних інструментів у пам'ятках образотворчого й декоративно-прикладного мистецтва України [9].

В галузі мистецької педагогіки українські та російські вчені (Д. Кабалевський, Л. Масол, Т. Надолинська, Б. Неменський, О. Ростовський, Г. Шевченко, Б. Юсов та інші) впроваджували ідею комплексного впливу мистецтва на особистість з метою збагачення естетичних вражень школярів, підвищення рівня їхньої художньої та загальної естетичної культури за рахунок свідомого розуміння специфіки художньо-образних засобів різних видів мистецтва, а відтак – формування в них цілісного уявлення про єдність законів художньої творчості, мистецтво як образну форму відображення дійсності [3].

Мета даної статті полягає у систематизації та здійсненні в історико-культурологічному аспекті детального художнього аналізу пам'яток образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва, присвячених музичній тематиці та музичного інструментарію українського народу.

Виклад основного матеріалу. Численні археологічні знахідки пам'яток ужиткового мистецтва пізнього палеоліту, неоліту та пізніших епох свідчать про те, що у дохристиянські часи східнослов'янські племена, які населяли територію сучасної України, вже мали примітивні музичні інструменти (бубни, гусла, лютні, ріжки, сопілки тощо), під акомпанемент яких у стародавніх поселеннях відбувалися культові відправи.

Так, під час розкопок Мізинської стоянки (бл. 18 000 років до н.е.) серед низки різноманітних виробів з кісток мамонта українськими істориками та археологами (Ф. Вовк, В. Куриленко, Л. Чикаленко, І. Шовкопляс та ін.) були знайдені залишки декорованих примітивним гравірованим орнаментом предметів, які нагадують шумові та ударні музичні інструменти. Ці набірні шумові «браслети» й «молоточки», виготовлені з рогу північного оленя, на думку вчених, могли утворити цілий музичний ансамбль, що застосовувався для супроводу магічних обрядів [11]. Завдяки праці вчених реставровані інструменти набули нового життя – сучасні музиканти змогли відтворити звучання одного з найдавніших у світі «оркестрів» [5, с. 37]. Декоративне оздоблення найдавніших пам'яток музичного мистецтва візерунками з геометричними мотивами (риски, крапки, відрізки) у невибагливому їх поєданні, дозволяє висловити припущення, що музика вже у стародавні часи відігравала важому роль у побуті українського народу.

Серед пам'яток неолітичної доби археологи зустрічають духові язичкові, струнні, односторонні барабани, первісні ксилофони і флейти з ігровими отворами. Відомо, що деякі з цих старовинних музичних інструментів використовуються у народному музикуванні й сьогодні [9].

На розмایття музичного інструментарію цієї доби вказують численні пам'ятки візуального

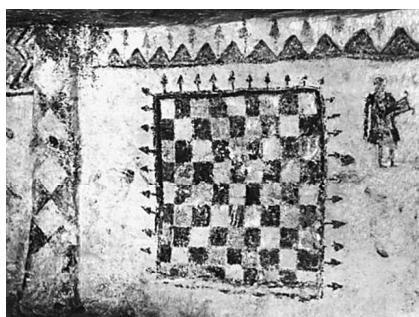
мистецтва: розписи склепінь, елементи ювелірних виробів, предметів побуту із зображенням культових чи побутових сцен, на яких трапляються постаті виконавців на різних музичних інструментах.

Зображення музиканта знаходимо на скіфській золотій пластині – прикрасі головного убору, знайдений при розкопках кургану поблизу села Сахнівка Черкаської області (1901 р.). Ця коштовна знахідка датується другою половиною IV ст. до н.е. і зберігається в Музеї історичних коштовностей України. Майже в центрі розгорнутої композиції з культовим сюжетом серед інших персонажів можна побачити бородатого музиканта, який грає на струнному, подібному до грецького інструменті, супроводжуючи магічний ритуал.

Золота пластина. Друга половина IV ст. до н.е.
З кургану поблизу с. Сахнівка, Черкаська обл.

Цікавим джерелом для дослідження вітчизняної музичної культури пізньоскіфської держави (ІІІ століття до н.е. – ІІІ ст. н.е.) стала інша археологічна пам'ятка – розпис одного зі склепів Неаполя Скфіського. Настінний розпис із зображенням скіфа з грецькою лірою в руках, який стоїть біля величезного килима, ймовірно ілюструє певні уявлення про світ.

Деталь розпису склепу Неаполя Скфіського.

Розвиток загальної культури людства познався й на розвитку художньої та музичної культури народів, які проживали на території сучасної України. Знаходження нових способів звуковидобування, ускладнення, чи навпаки спрощення конструкції вже існуючих музичних інструментів сприяло не лише розширенню їх діапазонів, тембрів і функцій, витонченішої організації звучання, а також еволюції та збагаченню музичного інструментарію.

Про це переконливо свідчать фрескові розписи видатної пам'ятки середньовічного

монументального мистецтва доби Київської Русі – Софійського собору у Києві (перша половина XI ст.). Ідейний задум замовників, спрямований на утвердження християнського віровчення і зміщення феодальної влади визначив особливості живописного оздоблення цього головного храму Давньоруської феодальної держави, у якому тісно переплелися світське та релігійне начала. Фрескові розписи інтер'єрів Софійського собору – «митрополії руській» зберігають унікальні свідчення про високий рівень духовної, зокрема художньої та музичної культури Київської держави. Нема сумнівів, що настінний живопис виконувався не одночасно і при цьому різними художниками, на що вказує строкатість розписів, але цінність цих пам'яток давньоруської і світової культури є безперечною. Слід зазначити, що такої кількості й якості побутових сцен більш нема на жодному монументально-живописному ансамблі стародавніх часів [10, с. 331–332].

Опанування технології фрескового розпису Київська Русь завдячує візантійським впливам. Давньоруські живописці, працюючи пліч о пліч з грецькими майстрами, створили в техніці «чистої» фрески (Buon Fresco) надзвичайні за глибиною та виразністю образи, що гармонійно поєднані з пластикою простору.

Композиційною цілісністю, декоративністю, чіткістю художньої мови вирізняються фрескові розписи південної та північної веж Софійського собору (датується другою половиною XI – початком XII століття). Розчищення фресок від нашарувань олійного живопису XIX ст. та реконструкція їх фрагментів дозволила вченим висловити гіпотезу, що живопис башт відтворює прийом київської княгині Ольги візантійським імператором Константином Багрянородним під час візиту княгині до Константинополя, який відбувся у середині Х століття [1].

Згідно цієї же гіпотези, один із сюжетів багатьох фрескових розписів південної вежі, що розташований вздовж сходів, які ведуть на хори, відбиває багатофігурну сцену із зображенням виступу великого (11 постатей) придворного імператорського оркестру музикантів–професіоналів.

На приглушений оксамитовій поверхні частково збережених під шарами олійних фарб пізнішої доби фрескових розписах у дещо архаїчній манері зображене підкреслено площинні, узагальнені розвороти легких за своїми пропорціями фігур виконавців на різних музичних інструментах. Усі фігури музикантів органічно вписані в простір, загальна побудова композиції обумовлена традиціями середньовічного візантійського монументального мистецтва, оскільки давньоруський монументальний живопис у ті часи знаходився лише на стадії свого становлення (Н. Кондаков).

Слід зазначити оригінальність художнього вирішення сцени: естетична виразність силуетів, пружинистість ліній, які передають відчуття руху ніг музикантів, м'яке чергування форм і пауз

створюють спокійний організований ритм, завдяки чому у статичній композиції водночас відчувається певна внутрішня динаміка.

Склад оркестру, зображеній на фресці, за слушним твердженням Л. Ройзмана, є типовим для візантійського імператорського двора [7]. На фресці можна побачити виконавців на поперечній флейті, металевих тарілках, сурмах, лютні. Нижче лютніста зображене музиканта який, сидячи на лаві, грає на великій щипковій лірі, що стоїть на підлозі між його ногами. Реставрація фрески (С. Висоцький та І. Тоцька) дозволила виявити музиканта, який грає на пневматичному органі – складному клавішно-духовому музичному інструменті, відомому в Київській Русі з XI століття завдяки її зв'язкам із Візантією. Так, на лівій частині фрескового розпису чітко проглядає зображення типової для візантійської музичної культури часів середньовіччя переносної установки з трубами, за якою обличчям до глядача сидить органіст, поклавши руки на клавіатуру – мануал. Двоє помічників, стоячи на «міхах» – повітряно-нагнітальному механізмі, закачують повітря в органні труби. Завдяки реконструкції стертих фрагментів фрески дослідниками було висловлено припущення, що поряд з органістом, замість зображень двох танцюристів, один з яких танцює з хусткою, інший – навприсядки, художниками XI століття було намальовано зовсім інший сюжет – музикантів–виконавців, які, сидячи на лавах, грають на музичних дзвонах і маленьких парних барабанчиках.

Нема сумнівів, що кількість, розмаїття та довершеність зображених на фресці музичних інструментів (духові, ударні, струнні та орган з ножними міхами, який завдяки впливу Візантійської культури на життя княжого двора використовувався лише для світського музикування) передбачала надзвичайну злагодженість звучання, а відтак – професіоналізм виконавців. Отже, при абстрагуванні від сюжету можна вважати, що зазначений фресковий розпис повною мірою відбиває, по–перше, справжній стан професійної інструментальної музики і досягнення музичної культури Київської Русі, по–друге, зміст і виконання фрескових розписів вказує на оригінальність давньоруського живопису та високий рівень майстерності художників.

Південна вежа, Фресковий розпис що розташований вздовж сходів, що ведуть на хори. Реконструкція С. Висоцького та І. Тоцької.

Серед розмаїття різних за сюжетами сцен сuto світського змісту північної башти, що відображують побут княжого двора, в одному з медальйонів прекриття можна побачити зображення (датується близько 1120–1125 рр.) ще одного музиканта у східному головному уборі, який тримає на лівому плечі музичний інструмент типу фіделія (вієли) [2, с. 35]. Термін «фіделль» (нім. Fiedel, від лат. fides – струна); віела (італ. viella, франц. vielle) зазвичай позначає не лише сам інструмент, але й усю групу струнних смичкових інструментів, що були поширені в побуті багатьох народів середньовічної Європи [6, с. 806]. За припущенням І. Тоцької музикант грає на струнному смичковому музичному інструменті ребек, відомому з XII століття і поширеному серед жонглерів, менестрелів та інших мандрівних музик в країнах Західної Європи [8, с. 52]. Зображення виконавця не можна пов'язувати зі східними слов'янами [4, с. 266]. Сuto східний тип обличчя, спрямовані на глядача великі мигдалеподібні очі музиканта настільки індивідуальні, що його, ймовірно, можна трактувати як портрет одного з реально існуючих музикантів–солістів тих часів.

Глибину образів посилює кольорова гама фресок: завдяки використанню середньовічними художниками природних, переважно земляних (вохри, умбри) пігментів, з доповненням їхньої палітри марсами, синім та зеленим кобальтами дало змогу побудувати м'який, виважений, стриманий колорит.

Незважаючи на велику кількість механічних пошкоджень, втрату чи ослаблення барвистих шарів поверхонь фрескових розписів (від часу, побілок, покриття гарячою оліфою, яку в якості ґрунтовки необачно використовували реставратори XIX ст. у процесі їх запису олійними фарбами) виразність створених середньовічними майстрами художніх образів на обох розглянутих фресках безперечна. Гармонійне поєднання архітектурної цілісності споруди із монументальним живописом свідчать про високий ступінь професіоналізму зодчих і живописців доби Київської Русі, імена яких сьогодні невідомі.

Одне з найстародавніших зображень гусел (струнний щипковий інструмент) можна побачити на київському одноярусному двостулковому сріблому браслеті–наручі, що датується XII століттям. Стулки цього широкого ритуального браслету розділені на три арки та прикрашені гравійованим візерунком із зображенням язичницького свята. На один з арок у довгому вишитому одязі та ковпаку на голові в обрамленні візерунків з рослинними мотивами зображене музику–гусят. Дивлячись на язичницьке божество гусят пальцями правої руки «брячає» по струнах крилоподібних гусел, лівою – глушить непотрібні звуки. Зображені на браслеті гусла в Україні ще називали «яворчатими», оскільки робили цей музичний інструмент переважно з явору. Через чисельні зображення свят фігуративно–міфологічних сюжетів, обрядів, побутових елементів та язичницьких символів подібні браслети–наручі в деяких джерелах

називають «срібним фольклором», що доповнює скупі уривки давнього епосу.

Зображення гусляра на двостулковому браслеті–наручі. XII ст. Срібло, карбування, гравірування, чернь.

Висновок, подальші перспективи. Народжені з обрядів та ритуалів первісної людини – музика, образотворче та декоративно-прикладне мистецтво упродовж багатьох тисячоліть існували синкретично. У сучасному світі вони безпосередньо між собою не пов’язані, хоча внутрішня спорідненість цих видів мистецтва є основною тенденцією розвитку художньої культури сьогодення. Розглянуті пам’ятки стародавнього мистецтва містять значний об’єм історичної інформації, яку в подальшому ще належить дізнатися людству. Аналіз цієї інформації дозволить розкрити зміст багатьох фактів та сторінок вітчизняної і світової історії.

Безперечно, у межах однієї публікації неможливо представити повний художній аналіз усіх пам’яток стародавнього образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва України, що містять зображення музикантів та музичних інструментів, а також провести паралелі з сучасністю. Це питання плануємо вирішити у своїх подальших розвідках.

Список використаних джерел

1. Баканурский, АГ., 1991. ‘К вопросу о первом изображении скоморохов на Руси’, *Отечественная философская мысль XI–XVII вв. и греческая культура*, К., с.76–79.
2. Владышевская, ТФ., 2006. ‘Музыкальная культура Древней Руси’, М.: Знак, 472 с.
3. Кузьменко, ГВ., 2016. ‘Підготовка майбутніх учителів образотворчого мистецтва до організації художньо-творчої діяльності учнів основної школи’: дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04. «Теорія і методика професійної освіти», К., 280 с.
4. Лазарев, ВН., 2000. ‘Искусство Древней Руси. Мозаики и фрески’, М.: Искусство, 303 с.
5. Маценко, ГО., 2002. ‘Книга рекордів України. Культура і мистецтво. Спорт і розваги’, Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 80 с.
6. ‘Музыкальная энциклопедия’, 1981, Гл. ред. Ю. В. Кельдыш. Т.5. Симон – Хейлер, М.: «Советская энциклопедия», 1056 с.
7. Ройzman, ЛИ., 2001. ‘Орган в истории русской музыкальной культуры: В 2 т.’, 2 изд., перераб., доп. и расш., Казань: Музыка: Казан. гос. консерватория, Т.2, 493 с.
8. Точ’ка, І., 1955. ‘Музыки на малюваннях Софії Київської’, *Пам’ятки України: історія та культура*, №1, с.45–53.
9. Хоткевич, ГМ., 2012. ‘Музичні інструменти українського народу’, Друга редакція, упоряд., підг. тексту, покажч. О. О. Савчук; післямови І. В. Мацієвського, В. Ю. Мішалова, М. Й. Хая, Харків: Видавець Савчук О. О., 512 с.
10. Шарлемань, Н., Ульяновський, В., 2011. ‘Животный мир и охота на фресках Софии Киевской’, *Софія Київська: Візантія. Русь. Україна. Збірка статей на пошану д. іст. наук, проф. Н. М. Нікітенко /* Від. ред. д. іст. наук, проф., чл.-кор. НАН України П. С. Сохан; упоряд. Д. Гордієнко, В. Корнієнко, К., с.322–334.
11. Шовкопляс, ИГ., 1965. ‘Мезинская стоянка. К истории Среднеднепровского бассейна в позднепалеолитическую эпоху’, Киев: Наук. думка, 327 с.

References

1. Bakanurskij, AG., 1991. ‘K voprosu o pervom izobrazhenii skomorohov na Rusi (To the question about the first image of buffoon in Russia)’, *Otechestvennaja filosofskaja mysl’ XI–XVII vv. i grecheskaja kul’tura*, K., s.76–79.
2. Vladyshevskaja, TF., 2006. ‘Muzykal’naja kul’tura Drevnej Rusi (Musical culture of ancient Russia)’, M.: Znak, 472 s.
3. Kuz’menko, GV., 2016. ‘Pidgotovka majbutnih uchyteliv obrazotvorchogo mystectva do organizacii’ hudozhn’o-tvorchoi’ dijal’nosti uchtniv osnovnoi’ shkoly (Preparation of future teachers of fine arts for the organization of artistic and creative activity of students of the main school)’: dys. ... kand. ped. nauk: spec. 13.00.04. «Teoriya i metodyka profesijnoi’ osvity», K., 280 s.
4. Lazarev, VN., 2000. ‘Iskusstvo Drevnej Rusi. Mozaiki i freski (Art of Ancient Russia. Mosaics and Murals)’, M.: Iskusstvo, 303 s.
5. Macenko, GO., 2002. ‘Kniga rekordiv Ukrayiny. Kul’tura i mystectvo. Sport i rozhvagi (Book of records of Ukraine. Culture and art. Sports and Entertainment)’, Ternopil’: Navchal’na knyga – Bogdan, 80 s.
6. ‘Muzykal’naja jenciklopedija (Musical encyclopedia)’, 1981, Gl. red. Ju. V. Keldysh. T.5. Simon – Hejler, M.: «Sovetskaja jenciklopedija», 1056 s.
7. Rojzman, LI., 2001. ‘Organ v istorii russkoj muzykal’noj kul’tury: V 2 t. (Organ in the history of Russian musical culture: In 2 tons)’, 2 izd., pererab., dop. i rassh, Kazan’: Muzyka: Kazan. gos. konservatorija, T.2, 493 s.
8. Toc’ka, I., 1955. ‘Muzyky na maljuvannijah Sofii’ Kyi’vs’koi’ (Music on the drawings of Sophia of Kiev)’, *Pam’ятки Ukrayiny: istorija ta kul’tura*, №1, s.45–53.
9. Hotkevych, GM., 2012. ‘Muzychni instrumenty ukrai’ns’kogo narodu (Musical instruments of the Ukrainian people)’, Druga redakcija, uporjad., pidg. tekstu, pokazhch. O. O. Savchuk; pisljamovy I. V. Macijevs’kogo, V. Ju. Mishalova, M. J. Haja, Harkiv: Výdavec’ Savchuk O. O., 512 s.
10. Sharleman’, N., Ul’janovs’kij, V., 2011. ‘Zhivotnyj mir i ohotu na freskah Sofii Kievskoj (Fauna and hunting in the frescoes of Sofia Kiev)’, *Sofija Kyi’vs’ka: Vizantija. Rus’’. Ukrayina. Zbirka statej na poshanu d. ist. nauk, prof. N. M. Nikitenko /* Vid. red. d. ist. nauk, prof., chl.-kor. NAN Ukrayiny P. S. Sohan’; uporjad. D. Gordijenko, V. Kornijenko, K., s.322–334.
11. Shovkoplyas, IG., 1965. ‘Mezinskaja stojanka. K istorii Srednedneprovskogo bassejna v pozdnepaleoliticheskiju jepohu (Mezinskaya parking. To the history of the Middle Dnieper basin in the Late Paleolithic era)’, Kiev: Nauk. dumka, 327 s.

* * *

ЗМІСТ

ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ

Балута Т. П. Пріоритети інформаційних технологій в вищій освіті	7
Биців Н. М. Проблема нації та національного розвитку української спільноти у соціально-філософській спадщині Івана Франка	10
Романенко М. І., Братаніч Б. В., Куций А. М. Міждисциплінарне розуміння предметності соціального інтелекту	14
Вдовичин І. Я., Кендуз О. З. Феномен громадської думки – філософсько-соціологічний аспект	18
Войтов Б. Твір «Перспектива...» Касіяна Саковича та відновлення полеміки між православними, уніатами та католиками першої половини XVII ст.	23
Грех В. І. Ландшафтна особливість дитячих і юнацьких років Данила Савича Туптала, святителя Димитрія	28
Джабаров Р. Э. Влияние ислама на социокультурные структуры кавказских народов в XIX веке (Вплив ісламу на соціокультурну структуру кавказьких народів в XIX столітті)	35
Диденко Л. В., Кондрашова-Диденко В. И. Последствия инноваций: антропосвернутые риски (Наслідки інновацій: антропозгорнуті ризики)	39
Добродум О. В. Російський месіанізм: деякі характерологічні особливості	45
Живоглядова І. В. Антропокреативний потенціал музики: практикування небайдужості	48
Калач Д. М. Міжконфесійний діалог як об'єкт філософсько-релігієзнавчого аналізу	53
Калиновський Ю. Ю., Павліченко О. О. Державотворча концепція В. К. Липинського у філософсько-історичному вимірі	58
Колдунов Я. В. Дика природа як ресурс соціального розвитку	64
Колінсько М. В. Дискурс-аналіз у дослідженні міжкультурної комунікації	69
Kubko W. R. Funkcjespoleczne kultury medialnej (Соціальні функції медіа культури)	73
Кузьменко Г. В. Музична тематика та музичний інструментарій в історико-культурологічних пам'ятках України	78
Максюта М. Є., Соколова О. М. До проблеми особистісності соціально-філософської освіти	82
Маслікова І. І. Колективна діяльність та загрози «інституційного зла»	87
Мерлянов М. В. Фольклор та його використання в українському танцювальному мистецтві	92
Муляр В. І. Тема гармонії у філософії Конфуція	96
Окорокова В. В. Основні засади ігрового моделювання образу нової соціальної реальності в суспільстві Постмодерну	100
Павлова Т. С. Нормативність моралі і права у філософії Г. Гегеля	104
Петрушкевич М. С. Релігійний контент у нових медіа: український сегмент	107
Прокопович Л. В. Фольклорні та літературні трикстери у «театрі» буття: соціально-філософський аналіз	111
Rechich L. L. Egology and its deconstruction (Егологія та її реконструкція)	117
Родян М. В. Епістемологічний аспект історичного наративу: особливості та специфіка	120
Рубський В. М. Аргументація в світоглядній дискусії: релігійний аспект	124
Руско Н. М. Чудотворний образ Матері Божої Маріямпільської – цінна релігійна пам'ятка Галицького краю	128
Савонова Г. І. Метафізичний театр життя людини в п'єсах Г. Марселя: сутність добра і зла в чуттєвому світі людини	131
Семко Я. С. Механізми та різновиди експансії гламуру в соціумі	136
Стрілкова Ю. О. Еклезіологія діалектичної теології: христоцентризм, діалектика, історизм	141
Тамім А. Богословская критика переводов смыслов Священного Корана на примере истории пророка Ибрахима (сурा «Аль-Ан'ам») (Богословська критика перекладів смыслів Священного Корану на прикладі історії пророка Ібрагіма (сурা «Аль-Ан'ам»))	147
Цісар О. В. Значення людської індивідуальності через призму твору І. Гізеля «Мир з Богом чоловіку»	152
McGrath Ch. Ukrainian national identity Taras Shevchenko (Українська національна ідентичність Тараса Шевченко)	156
Шмиголь М. Ф. Гуманітарне знання та його системоутворююча роль в сучасній освіті	161
Юшкевич Ю. С. Модернізація освіти в умовах європейської інтеграції України	165

CONTENT

PHILOSOPHICAL SCIENCES

Baluta T. P. Priorities of information technologies in higher education	7
Bytsiv N. M. The problem of nation and national development of the Ukrainian community in Ivan Franko's social and philosophical heritage	10
Romanenko M. I., Bratanych B. V., Kucyj A. M. Interdisciplinary understanding of the objectivity of social intelligence	14
Vdovychin I. Ya., Kendus O. Z. Phenomenon of public opinion – philosophical and sociological aspects	18
Voytov B. The product «Perspective...» by Kasiyan Sakovich and the resumption of controversy between the Orthodox, Uniates and Catholics of the first half of the 17 th century	23
Hrekh V. I. Landscape peculiarity of childhood and adolescence of Danylo Savich Tuptalo, Enlightener Dymytrii	28
Dzhabarov R. E. The impact of Islam on the socio-cultural structures of Caucasian peoples in the XIX century	35
Didenko L. V., Kondrashova-Didenko V. I. The consequences of innovations: the anthropoconcealed risks	39
Dobrodum O. V. Russian messianism: some characterological features	45
Zhyvohliadova I. V. Anthropocreative potential of music: practice of non-indifference	48
Kalach D. M. Interfaith dialogue as an object of philosophical and religious studies analysis	53
Kalinovsky Yu. Yu., Pavlichenko O. O. State conception of V. K. Lipinski in philosophico-historical aspect	58
Koldunov Ya. V. Wilderness as a resource of social development	64
Kolinko M. V. Discourse analysis in the study of intercultural communication	69
Kubko V. P. Social functions of media culture	73
Kuzmenko H. V. Musical topic and musical instruments within historical and culturological reminders of Ukraine	78
Maksiuta M. Ye., Sokolova O. M. Toa problem of personhood of socio-philosophical education	82
Maslikova I. I. Collective activities and threats of «institutional evil»	87
Merlianov M. V. Folklore and its use in Ukrainian dancing art	92
Mulyar V. I. The theme of harmony in Confucius philosophy	96
Okorokova V. V. Basic principles of playing design of character of new social reality in society Postmodern	100
Pavlova T. S. The normativity of morality and law in the G. Hegel philosophy	104
Petrushkevych M. S. Religious content in new media: Ukrainian segment	107
Prokopovich L. V. Folklore and literary tricksters in the «theater» of being: a socio-philosophical analysis	111
Rechych L. L. Egoity and its deconstruction	117
Rodian M. V. Epistemological aspect of historical narrative: peculiarities and specificity	120
Rubsky V. M. Argumentation in the worldview discussion: religious aspect	124
Rusko N. M. Wonderful image Matter of God Marijampilskiy –price religious memory of Galitsk region	128
Savonova H. I. The metaphysical theater of human life in the plays of G. Marseille: essence of good and evil in the human sensual world	131
Semko Ya. S. Mechanisms and varieties of glamor expansion in society	136
Strelkova Yu. O. Ecclesiology of dialectical theology: hristotsentrizm, dialectics, historicism	141
Tamim A. Theological criticism of the translation of the meanings of the Holy Qur'an on the example of the story of the prophet Ibrahim (Surah «Al-An'am»)	147
Tsizar O. V. The meaning of human individuality in the light of the work of I. Gizev «The piece with God on man»	152
McGrath Ch. Ukrainian national identity Taras Shevchenko	156
Shmigol M. F. Humanitarian knowledge and its system-developing role in modern education	161
Yushkevych Y. S. Modernization of education in the conditions of European integration of Ukraine	165